

RÜNNAK

Noorsotsialistlik ajakiri

Nr. 2

DETSEMBER

1926

PL. H. K. P. H. I. H. I. H. I. H. I. H. I.
Eesti NSV Riiklik
Reumatikogus

SP. 6665 **Revolutsoon!**

Ernst Toller

Maa on sotsialismi võitlusväll, mitte riik!

Ons revolutsioon surnud maa pääl?

Ei!

Ta elab!

Ta pühib üle maakera, ta äratab rahvaste südamed, mis on Euroopa imperialismi orjastet ja häbistet.

Ta liigutab kõikjal kiuste võllastele, vanglale ja põgenemisel-mahajaskmisele.

Ta ootab teis, noorus!

Ärge väsi-ge ajal, kui häda painaja rõhub teid ja teeb üksiklasiks.

Ärge laske end uinutada tummal kisal, võivat saabuda igavese rahu ilm, kunni on kaitsitud mürkgaaside ja lahinglaevadega õiglusetus, klassi-ülekohus ja rahvuslik rõhumine. Teie üksi võite holda ära sõda, mis, ärgem petkem end, valmistub jälle, et kindlustada imperialismi alusmüüre.

„Vabariigiga“ üksi pole teostund midagi.

„Kes on vaba vabariigis ilma sotsialismita?“ kirjutas 1848. aastal Kürnberger. „Ainult kodanlane, mitte inimene. Ainult omandus, mitte töö. Ainult partei, mitte ühiskond. Vabariik ei ole laisk rahu. Vabariik on esimene lähtepunkt sotsialistide võitlusiks ja rünnakuiks.“

Vali, proletariaat!

Oled orjus: nõrk ja pimestet.

Oled vabadus: teadlik, tahtlik ja usklik.

Otsusta!

Tööraha noorpõlvele

Kapitalism on jõudnud oma lõppjärku. On aastate küsimus, millal kodanluse võimu asemele peab astuma proletariaadi diktatuur üleminekuks sotsialistlikku ühiskonda. Töörahas ei tohi jääda ootama kapitalismi surma vaid peab olema valmis võtma võim oma kätte, kui on saabund paras aeg Euroopa riikides: on selge, et väike Eesti üksinda ei saa teha sotsiaalset revolutsiooni ega samuti jääda maha, kui ümbritsevad maad on jõudnud tööraha võiduni.

Mida enam läheneb sotsiaalse revolutsiooni pilk, seda enam töörahas peab olema valmis võimu võtmiseks oma kätte. Sotsiaalne revolutsioon vajab mitte üksi tihedasti organiseeritud töörahvast, vaid ka arenenud ja teadlikku klassivõitlejat hulka, kes jõuaks hoida võimu oma käes ka pärast sotsiaalse revolutsiooni algust ning viia osa maailma lähemale sotsialismi lõppideaalidele.

Eesti töörahas on peaaegu organiseerumata poliitilise terrori ning maa majandusliku ja kultuurilise arenematusse tõttu. Kuid veel enam Eesti töörahas on vähese klassiteadvuse ning lühikese nägemisega. Ei ole veel küllalt tungind töötavasse rahvahulkadesse arusaamine töölisklassist, kelle ülesanne ei ole võidelda ainult oma parema tänapäeva vaid kogu maailma parema tuleviku eest, sest ainult ühenduses üleilmlise töölisklassiga Eesti proletariaat võib panna enda maksma.

On tarvis, et iga töölisklassi liige tunneks oma kohustust tuleviku ees ning oleks varustatud teadmiste ja oskustega looma sotsialistlikku korda.

Võitlusjõude peab andma siin noorpõlv.

Kõik need, kes on sündind suurte revolutsioonide vaheajal, kasvand 1917. a. revolutsiooni tõugeste mõju all ning on näinud lapseest pääle töölisklassi võitude järkjärgulist kadumist töölisklassi nõrkuse tõttu, peavad tulema kaasa. Neist peab kasvama uus tihedate ridadega töölisklassi võitlusfront.

Vabrikuis, töökodades, põldudel ja laevadel töötavad noor-

mehed ja neiud — teie moodustate noore töölisfronti kandva osa!

Ärides, kontoreis ja kantseleides küürutavad noored — teie huvid ei lange ühte kodanluse huvidega — peate võitlema käsikäes kehalist tööd tegeva proletariaadiga!

Valmiv intelligents keskkoolis ja kõrgemais õppeasutuses, kes kogub haridust oma vaevaga, ei või saada kodanluse toapoisteks — ta peab teenima organiseeritud proletariaati, kes vastutasuks võimaldab talle vabamad võimalused vaimliseks tööks!

Õpetajad, ise pärit proletaarlikest kihtidest ja oma olemuselt proletaarlik intelligents, peavad juhtima oma õpilased töörahva fronti!

Keha ja vaimutöölised koos sotsialistliku ilmakorra loomise eeltöile!

Mida teha?

Viibimata koonduda Eesti Noorsotsialistliku Liidu ühinguisse ja luua need, kus neid veel pole. Kuid seda on vähe: tuleb õppida kirjanduse abil ja üksteist toetades ning õpetades sotsialismi olemust ja ta tulevikuideaale ning sellekohaselt korraldada oma isiklik elu ja oma organisatsioonide kaudu panna maksma sotsialismi tingitud nõuded ka oma ümbruses. Tuleb loobuda kodanliste noorsooühenduste ja kaitseliitude toetamisest, et mitte anda võimu kodanlusele valitsemiseks oma vaimu ja keha üle. Tuleb asuda oma, töölikklassile vastava, kultuuri loomisele ja levitamisele.

Rahvusvahelises töölisnoorte peres ka Eesti noorproletariaat peab esinema väärikanal liikmena.

Ju vaarub vana korra alus,
see ümber löögem, loogem nüüd,
sest väe ja võimu võitlusvalus
uus, parem ilm on meie hüüd.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu keskjuhatus.

Vähemusel on alati õigus..., mõtlen vähemust, kes jõudnud sinna, kust enamus alles kaugel. Arvan, et õigus on sellel, kes tihedaimalt ühenduses tulevikuga.

I b s e n, Kirjad.

Rahu maa pääl ja inimestest hää meel...

Ligi paartuhat aastat on kõigis mais kristlaste poolt jõulu-pühiks pilkena õhku puistatud: „Rahu maa pääl ja inimestest hää meel.“ Isegi ilmasõja ja sellele järgnenud revolutsioonide keeristes, mil ainelistel varadel ega inimelul polnud mingit väärtust, maskeeriti selle kenasisulise hüüdega kõige julmi-maid tegusid.

Kuigi ilmasõda, mis nii võitjaile kui võidetuile ainult kahju tõi, näitas riikide vahelise sõja mõttetuse praegusajal — ei ole sõjahädaoht tänapäeval ilmast kaugeltki veel kadunud, ehkki selle kaotamise poole tahavad sihitud olla Rahvaste liidu ning Pan-Euroopa liikumised, Locarno paktid jne. Kõige pääle vaatamata on sõjahädaoht tänapäeval ehk suuremgi kui kunagi enne, mille nägemiseks tarvitseb ainult silmad lahti teha ning vaadata. Näiteid pole tarvis kaugelt otsidagi. Meid ümbritsevast aitab tõendusiks.

Meie kodanlus on militarismi tõves. Eestis pole militarism kunagi toredamaid õisi ajanud kui tänapäeval, olgugi et need õied on ainult paberlised ning kassikullalised.

Vaadakem ainult lähemalt, millised haiglased nähtused avalduvad kogu meie kodanluse militaristlikus kelkimises. Jälgigem seda tinasoldatite mängu, neid sõjaväelisi „suurparaade“, sõjaväe ja kaitseliidu manöövreid ja neid kilkamisi, mis väljenduvad neil suuropäevadel peetud kõnedes. Tõepoo-lest, tekib mulje, nagu meie kindralite ja majorite seljataga seisaksid sajamiljonilised „hiilgavas vormis“ sõdurite hulgad, kes oma „kalli“ kodumaa viivad „kuulsusele“ ja „vägevusele“.

Mitte ainult see; kui isad „hüppavad“, siis pojad peavad arenema samas suunas. Määrusega sõjalise kasvatus ja õp-puse teostamisest õppeasutis on militarism toodud sundus-likuna kooli, kus ta senni pesitses ainult lubatuna kaitseliidu näol. „Sõjaline kasvatus ja õppus on sunduslik kõigile õpilas-tele.“ „Kultuur ja haridus on kena asi, kuid pole hädatar-vilik,“ lausub meie sõjaminister Jaan Soots. Peab tunnistama see on sõnastatud kujul meie kodanluse suhe kultuuri. Mitte põhjusega ei kõnelenud hiljuti Tartus Dr. O. Loorits kaitseliit-likust ilmavaatest, mis takistab ning mürgitab tervet meie ühiskondlist ning kultuurilist arengut.

Lõviosa, pea neljandik meiegi riigi iga-aastastest väljami-nekutest on läinud ohvriks ebaproduktiivsele sõjajumalale.

Samal ajal, mil tehakse suuri sõnu koosseisude vähendamisest ning väljaminekute piiramisest produktiivsetel aladel, näitab sõjaministeeriumi eelarve aast-aastalt kasvamise tendentsi poolte miljardite kaupa. Et sarnasele nähtusele paratamatult majanduslik, isegi poliitilinegi katastroof võiks järgneda, ei taha mahtuda kuidagi sootside ja tonkmannide pääajju. Nii see aga enam edasi minna ei või. Kehvema rahyakihi maksukoormat üksikute suurushullustust põdevate kindralite lõbuks tõsta pole enam võimalik. Ka uusi väärtusi loovad tööalad tahavad viljeldamist. Oma riiklist iseseisvust ei ole meie saavutanud ega suuda ka kaitsta ainuüksi sõjaväelise jõuga. Haihtugu ometi kordki vabadussõja romantika, vaadeldagu asju objektiivselt kas või Sootsigi vabadussõja strateegiliste kirjelduste prismi läbi. Saadagu aru, et ainult rahvusvahelised lepingud ning solidariteet, majanduslik ja kultuuriline iseseisvus on rahvuse ning riikliku iseseisvuse kindlamaks pandiks. Isegi praegune välisminister Fr. Akel oli veel hiljutigi sunnitud Riigikogus väitma, et meie ei suuda oma iseseisvust tegeliselt kaitsta, suudame seda ainult rahvusvaheliste lepingute põhjal. Tehtagu siis sellest ka vastavad järeldused, mitte aga vastupidist.

Kuid kodanluselt üldiselt, nii ka meie omaltki, on asjata loota rahupoliitikat. Selleks on kapitalism ja militarism liig lähedal sugulased. Igalpool on militarism ainult sõjariistaks varanduslikele klassesse. Võitlus militarismi vastu on üleilmalise sotsialistliku töölisliikumise tähtsamaid ülesandeid. Võitlus militarismi vastu on klassivõitluse üheks osaks. Seega ei ole sõjavastatus mingi siht, vaid ainult töölistkonna võitluseabinõu valmistusvahendite omistajate kapitalistide vastu, millest ka tingitud vahe sotsialistliku antimilitarismi ja kodanlike patsifismi vahel.

Võitluses sõjahädaoahu ja militarismi vastu sotsialistid nõuavad:

1. noorsoo kasvatamist rahu vaimus ning lugupidamises teiste rahvaste säädustest ja omapärasustest;

2. sõbralikku läbikäimist kõigi riikidega, keeldudes kaasabist igasugustele rahvuslik-militaristlikele püüetele;

3. enesemääramise õigust kõigile rahvustele, tunnustades, et tõeline rahu võib olla rajatud ainult kõige rahvaste vabadusele ja üheõigustlusele;

4. kõigi rahvusvaheliste tüliküsimuste lahendamist rahulikul rahvaste vabadusel põhjeneval alusel, seejuures võideldes Rahvasteliidu muutmise vastu kapitalistliku korra käsiriistaks

Võideldes nende nõuete eest juba kapitalistlikus ühiskon-

nas, sotsialistid teavad, et need täielikult võivad teostuda ainult sotsialistliku ilmakorra maksmahakkamisel.

Sotsialistide sihiks on tõeline rahu rahvaste vahel ja rahvaste vabadus sotsialistlikke rahvusliste ühiskondade internatsionaalses föderatsioonis.

Kuigi Locarno jne. on saanud nagu mingiks nõiasõnaks, mis paljudes, isegi sotsialistes, esile manab ettekujutuse lähenevast ammutöötatud tuhandeaastasest jumalikust rahuriigist ning Stresemanni, Chamberlaini ja Briandi kroonitakse dünaamiidi ülesleidja Nobeli rahuauhindadega — ei saa aga meie kuidagi nende meeste dialektilisse arengusse uskuda, kes üleöö muutunud sõjakaist Saulusist rahupooldajaiks Paulusiks. Nende ilmasõjaaegsed ülesastumised lubavad oletada midagi muud. Rääkides rahust mõeldakse ainult sõjast. „Mitte rääkida, vaid ainult mõelda“, on kodanliste riigimeeste suuri maks tarkuseks Gambettast saadik.

Kodanlased pole suutnud deviisile „Rahu maa pääl ja inimestest hää meel“ anda sisu. Tõeline rahu on võimalik ainult tuleviku klassidevabas sotsialistlikus ühiskonnas. Enne kui pole suudetud sotsialismi maksta panna — ei saa tõelisest rahust juttugi olla ega inimestest häädmeelt tunda. Kõik Rahvasteliidud, Pan-Euroopad, Locarnod jne. on ainult osalised häbaabinõud ning sihitud kapitalistliku ilmakorra pikendusele.

Proletaarline noorpõlv läheb vastu „rahupühadele“ sotsialistliku noorsoo internatsionaali viimasel kongressil püstitatud juhtmõttega:

„Üheks hädaohtlikumaks vahendiks kõigi maade kodanlastele on noorsoo mõjutamine koolis ja seltskonnas militarismi vaimus ja rahvuslike noorsoo-organisatsioonide töö. Sellele marurahvuslikule ja sõjasõbralisele mõtlemis- ning talitamisviisile sotsialistlik noorsooliikumine seab vastu rahvaste sõpruse ja ilmarahu ideed.“ Peame hävitama ka proletaarlistes kihtides pesitsevad „isamaaliku“ vaimu jäänused. Seame kodanluse rahvusvahelistele võitlustele vastu revolutsioonilise proletariaadi klassivõitluse.

Sõda sõjale!

Kitsad väravad ja kitsas tee, mis viivad elu poole, on hääle rändajale; laiad väravad ja lai tee, mida mööda sammuvad paljud, on kirik.

Immanuel Kant.

Tunded on tähed, mis säravad üksnes selges taevas, teadvus aga, magneetnõel, mis juhib laeva kas siis, kui tähed enam ei hiilga.

Jean Paul.

Ida-Euroopa Ühisriigid ja rajariigid

Viimaseil aastail — ja tänavu hoogsamini kui enne — tehakse paberist ettevalmistusi üleeuroopaliseks riikideühenduseks Pan-Euroopaks, mida juhib krahv Coudenhove-Kalergi. Olgugi, et meil ei ole usku sellesse ettevõttesse, sellestki püüdest paistab välja riikide tarvidus ühinemiseks. Eesti kodanlastest riigimeestest on seda soojalt soovitanud saadik Pariisis K. R. Pusta ja Jaan Tõnisson. Tekib imelik vastolu Eesti täielise iseseisvuse suure poolehoidu ja Pan-Euroopa vahel. Igatahes, vastuoksa praegusele ühinemispüüdele mõni aasta tagasi asutati rida uusi rahvuslikke väikeriike.

Arusaadavalt rahvuslikud maa-alad ei tarvitse langeda kokku majanduslike piirkondadega. Moodustas näiteks endine Venemaa omaette majandusliku üksuse, mitte aga praeguse Eesti või Läti territoorium. Ja sellepärast just viimasel ajal on tekkinud rohkesti küsimusi ühenduses rajariikide majanduslike kriisidega.

Rohkesti lärmi löödi Eestigi kodanlistes lehtedes läinud suvel, kui saksa sotsialistlikus ajakirjas „Die Gesellschaft“ (nr. 6) ilmus ühelt Läti juhtivalt sotsialistilt F r i t z M e n d e r s i l t artikkel „Rajariikide probleem“. Püüame järgnevail lehekülgedel anda kokkuvõtte sellest tööst.

Menders märgib rajariikide (Eesti, Läti, Leedu) tekkimises neli asjaolu. Esiteks Balti rahvad, ennerevolutsioonilise Venemaa kapitalistliku arengu äratatud ajaloolisele elule, püüsid ise suures osas riiklikule iseseisvusele, mida rahvuslik intelligents pidas rahvusliku „iseolemise“ täiuslikumas vormiks. Teiseks Brest-Litovski rahu lahutas need maad õiguslikult Venemaa küljest ning asetas nad Saksa okupatsiooni ootavasse olukorda. „Kolmandaks Vene revolutsiooni kommunistlik faas kõvendas lahkumispüüdeid Venemaast varanduslikus talupojakihis kui ka linnakodanluses. Ja lõpuks võitjad liitriigid olid huvitatud uute puhverriikide tekkimisest kõmnunismi hädaohu vastu.

Nagu teame, eriti Eestis ei või konstateerida kuigi suurt iseseisvuse püüet enne kommunismi võidukäiku. Suurem hulk kodanlisi erakondi ja Eesti Sotsialistide-Revolutionääride partei pooldasid föderatiivist riiki Venes, kus Eesti oleks esinenud täisõiguslikuna liitriigina. Sotsialdemokraadid — nii enamlased kui vähemlased — nõudsid autonoomiat. Alles

1917. a. septembris E. sots. rev. partei Gustav Suitsu algatusel hakkas agiteerima lahkulöömist Venest, kuid uniooni Soomega (Peetagu meeles, et Soomes oli veel sotsialistlik valitsus ja tööraha pussitamine veel olemata). Enamlased nägid selles ärahiilimist Vene revolutsioonist, ja lõpuks see viiski kaks muidu lähedat parteid ägedaisse vastoludesse. Kuid veel pärast 28-t novembrit, kui Maapäev kuulutas enese kõrge- maks võimuks Eestis, kodanlised poliitikud lubasid Eestil saada iseseisvaks ainult äärmisel juhtumisel, s. o. kui jääb maksma enamlaste võim. Teiselt poolt aga tehti ägedat kihutustööd criti jõukate talupoegade seas — vist küll päämiselt pastorite poolt — liitumiseks Saksa valitsuse alla, ja sellekohaseid saatkondi, mis sisaldasid ka eestlasi, on käinud mitugi Saksa sõja- võimude juures.

Iseseisvuse mõtte tekkimine näib olevat ühel leeril enam- luse, teisel Saksa okupatsiooni kartusest. Igatahes pääle ko- danliste parteide võtsid osa valitsuse loomisest ka sotsialdemo- kraadid, kellest osa alguses kaldus töötama kaasa nõukogude võimudele (mis tulemusele nüüd tagantjäreli on jõudnud Vene Sotsialdemokraatlik Partei).

Näeme edasi, liitriigid tunnustasid uusi fiktiivseid riike Saksa okupatsiooni ajal *de facto*, kuna see oli nende huvit- des Saksamaa vastu. Ja kui pärast Saksa keisrivõimu lange- mist Venemaale põgenenud kommunistid leidsid paraja aja panna maksma nõukogudevalitsus ka oma kodumaal, liitriigid eesotsas Inglismaaga osutasid Eesti ja Läti iseseisvusvõitluse soojemaiks toetajaiks. Ja siis tuli rajariikide tunnustamine Nõu- kogude Venemaalt, millest Menders lausub: „Venemaa, nõr- gestatud sõjast ja revolutsioonist majanduslikult ja sõjaliselt, oli sunnitud vastavate rahulepingutega tunnustama Balti riikide iseseisvust „igaveseks ajaks“. Vene kommunism oma tolle- aegiste nõndanimetatud „sõjakommunismi“ meetodidega oli ka jõuetu panna end maksma Balti provintside erilises miljöös tugevasti arenenud kesk- ja suurtalupoegade kihiga. Kommu- nistlik reshiim tolleagues kujus oleks olnud mõeldava ainult vältavana sõjalisena okupatsioonina“.

Edasi: „Aga juba lähemal päivil pärast rahulepingut Vene- maaga tekkis Balti riikide välise julgeoleku küsimus. Sest pol- nud kellelegi selgusetu, et Venemaa kaua aega jääks rahule uute riikide iseseisvusega. Majanduslikud ja poliitilised motii- vid suruvad teda Läänemere ääre. Läänemeresadamad Eestis ja Lätis on ka tegelikult Vene import- ja eksportkaubanduse sadamad. Raudteed on, majanduslikult vaadatuna, Vene raud- teede lõppharud. Tõket enese ja Lääne-Euroopa vahel ka

tänane Venemaa ei või sallida, küll aga vist silda. Julgeoleku-probleem sellega aga ei olnud lahendunud, sest, Vene seisukohast vaadatuna, on ikka kindlam omada ka silda oma valdamises kui näha teda võõrais kätes, mis antud juhusel veel on kalduv tugeva vastase või võistleja kasuks Vene liikumisvabaduse takistamiseks.

Nii tekkis Balti riikides liidu idee Soomest Poolani kindlustusena Venemaa vastu“.

Ometi suurest liidust viie riigi vahel ei ole saanud asja juba nende huvide erivuse tõttu, ja eriti seda on seganud Leedu-Poola tülid. On jäädud viimaseil ajal kolmikliidu mõttele — Eesti, Läti, Leedu. Selle kolmikliidu kohta kõlab Mendersi otsus: „Olgu endastmõistetav, et kolme väikese Balti riigi liit endast veel ei kujuta mingit ähvardust Venele, nagu ta ka ei tähenda endile mingit julgeolekuküsimuse lahendamist Läänemere kaldail (minu harvendus — O.). See liit aga võib, kui saabub arusaamine Leedu ja Poola vahel, saada täiendatud Poola juuretulekuga; see võib ka muidu kergesti saada mõneks Venemaa vastase mängupalliks, see võib aga ka alluda Vene mõjule, kui Vene välispoliitika oskab tõmmata külge Balti riike“.

Menders lausub siin, mida Lääne-Euroopa sotsialistid on väitnud mitmel puhul. Ta ei anna mingit tähendust nende riikide sõjalisele jõule omaette! Seda enam, et kolme Balti riigi lähenemine ise ei ole astunud edasi kuigi palju, maha arvatud ehk Eesti-Läti tolliuniooni läbirääkimised.

Kuid mida on kõneldud salaja eriti kodanluse seas, ometi ei ole usaldatud sõnastada avalikult: rajariikide majanduslik lootusetus!

„Venes sõjakommunism on likvideeritud ja esimese ning teise väljaande uus majanduspoliitika hakkab väljendama oma ümberkujundavat tähendust Nõukogude Liidu üldises ja välispoliitikas. Ja igapäevaga saab selgemaks, et Baltimaad ning Nõukogude Liit (teisiti öeldes: Venemaa) moodustavad ühe majandusliku üksuse“.

Sellega ongi seletatav, et Balti riikide majandus ei lähene õitsengule vaid vastuoksa süreb pikaldaselt. Ta vabrikud on ehitatud Venemaa tarbeiks, kuid Venemaa ei tarvita enam Eesti ega Läti saadusi, kaitses end kõrgete tollidega. Balti riikide majandust võiks päästa Mendersi arvates tolliunioon Venemaa ga, igatahes täielik majanduslik lähene mine Venemaale.

Lähenemine peab tulema muilgi aladel. „Kui nüüd isegi mõnedes Balti sotsialistlikes ringides on puhutud üles mõte

kaitses ühelt või teiselt lääne suurriigilt, siis see oleks, tah- tega kaitsta Balti riike sõjaliselt, ainult võimalikkude konflik- tide rahvusvaheline laiendamine... Tagatisleping Venemaaga on seejärgi juba praegu konkreetne välispoliitiline ülesanne, mille lahendamisele peab minema paratamatult.“

Balti riigid peavad lähenema Nõukogude Liidule vabataht- likult oma kasu pärast: „Küsimus nüüd on asetatud lühidalt nii: kas Balti riigid jäävad lõpuks Ida-Euroopa liitriigi liik- meiks, Ida-Euroopa Ühisriikide liikmeiks võimalikult suure rah- vusliku iseseisvuse ja rippumattusega, või nad on alaliselt aldis hädaohtudele, mis hävitavad nad hoopis.

Ida-Euroopa Ühisriigid — seejuures tulevad vaatlusele ka endise Vene riigi Aasia osad, nimi igatahes ei ole tähtis — ei ole mingi kauge tuleviku küsimus. Revolutsiooni ajalugu sam- nub ruttu. Ja kui tänapäevaseks rajariikide päevapoliitikas see siht võiks tunduda päevapoliitikuile ebareaalsena, parteile nagu on sotsialdemokraatia, kes võitleb tuleviku eest, see on suurima tähtsusega s u u n — ka tänapäeva poliitikuile“.

*

Läti sotsialdemokraatlik partei ei ole küll võtnud veel omaks neid Fr. Mendersi mõtteid, ka Eesti sotsialistide seas see küsimus näib olevat vaigitav. Kuid ei saa salata, et need mõtted on huvitavad ning sunnivad kaaluma. Kõigepäält ta on esimene katse lahendada alalist sõjaväe küsimust, samuti kui majanduslikku kriisi. Mõõduandev kodanlus muidugi lepib sellega, et laseb end üksikult mõjutada, kui see toob kasu, kuid eelpool avaldatud mõtted muidugi leiavad ainult mõnitamist. Kuid seni Fr. Mendersi mõtted on ainukesed tulevikkulahen- davad ning pääasi: nad on reaalsel alusel!

Kui kodanlistel riigimeestel on lubatud pooldada Pan- Euroopat kui kapitalismi viimist õlekõrt, olgu lubatud sotsialist- likel riigikodanikel juurelda ka Fr. Mendersi Ida-Euroopa liitu- mise projektil — ning olla vahest isegi viimase pooldajad!

Elmar Habenichts

Kaitseliit ja töölised

Meie praegune riik on klassiriik, kus valitseb kodanlus. Tõsi, see riik on „demokraatlik“, kuid kõik demokraatlikud vabadused on hääd vaid niikaua, kuni nad on kasulikud kodan- lusele. Kodanlus võitles demokraatia eest, kui ta ise kannatas survet. Kui aga proletariaat hakkab tarvitama demokraatlikke vabadusi kodanluse vastu, siis nad äkki on muutunud ülearu-

seks, koguni kahjulikuks. Praeguse eksploateerimiskorra kaitseks kodanlus on asutanud kaitseliidu.

Kaitseliit on klassiorganisatsioon. Kogu rahva kaitse välise vaenlase vastu on mask. Tegelikult see on jõukama kihi kaitsmine kehvema vastu.

Kui Kopli elektrijaamas, mõni aeg tagasi, töölised streikisid, toodi tööle streigimurdjad ja nende kaitseks „isamaa päästja“ — kaitseliit. Nii kodanluse truud teenrid tulid segama majanduslikku streiki. Paremat tõendust pole vaja, et see liit tegutseb kodanluse klassihuvides.

Kaitseliidus on suures enamuses jõukam kiht, majaomanikud, ärimehed, hallparunid. Need mehed saavad ergutust üksiteiselt omas töölisvaenulikus meeleolus ja nii tekib spontaanseid suurustlemisvalanguid, ilmnegu need siis paugutamises, „punaste“ ähvardamises või kimbutamises või lihtsalt riinorimises. Siia kuulub ka kehvikute tagasipraakimine, kes omas lihtsameelsuses on tahtnud astuda kaitseliitu. See on õieti väga soovitatav, sest nii aetakse teravaks klassivahekorrad ja tekitatakse töolistes võitlust praeguse kurnamissüsteemi vastu.

Töölisvaenulikkusega kodanline seltskond on nii läbiimbu- nud, et sellane meeleolu on märgatav koolinoorsooski ja veelgi otsekohesemalt, sest noorsugu võtab kõiki asju absoluutselt, kriitikatult. „Kui töölised hakkavad mässama, peab hakkama vastu ometi!“ keegi noormees lausus kunagi ja avaldas nii kodanluse üldise veendumuse. Nii jõuame k-liidu teise põhivooruse juure, mis seisab noorsoo moraalses mürgitamises.

Teadmattuse pärast kaitseliidus on võrdlemisi palju proletaarlikke noori kodanlise noorsoo kõrval, kelle koht veel võiks olla sääal. Noortesse püütakse sisendada vaenu töölisklassi, s. t. oma vanemate vastu ja õhutatakse otsekohest vaenu naaberriikide vastu. Või mõjuvad väga „kasvatavalt“ umbes järgmised väljendused.

„Iga kaabakas, kes julgeb astuda meie riigi vastu, peab notitama maha ilma armuta!“ (Tallinna maleva sadama malevkonna päalik A v i k kõnet pidades hommikuse häire puhul väljailmund kaitseliitlastele; mispääle mehed sattusid imehäässe tujju ja läksid „nottima kaabakaid“ restoraan „Põllumeeste Kodusse“). „Kümme tibat ühe kirbu pääle, ma ütlen teile, malevlased! Venemaa, meie arvatav vaenlane, rohkem ei suuda välja panna meie vastu. Kümme tibat ühe kirbu pääle!“ (Kaitseliidu ülem R o s k a kõnet pidades laskevõistlusest osavõtjaile Tondil.)

On tõsiasi, et kaitseliit töötab kindlas kontaktis poliitilise politseiga, siin nagu säälg ei põlata salakaebusi ja nuhkimist ning otsustatakse malevlaste vastuvõtmine ja väljapraakimine agentuurandmete põhjal. Niisugune õhkkond muidugi on väga õnnistusrikka mõjuga noorsoo-psühholoogiale. Nii noored pärastises elus, salakaebuste ja nuhkimiste hulgas tunnevad end kaladena vees. Meie tääkideletugev riik saab omale väärilised kodanikud, kes ei tarvitse häbeneneda mihkalaide ees.

Mitmegi protsessi ajal noori kaitseliitlasi tarvitati vangivahtideks. Sellegi sammu mõju on äraarvamatult positiivne. Sest „kui töölised hakkavad mässama“, on palju vange ja on vaja ka palju vangivahte, milleks ühelgi kodanikul ei tohi puududa ettevalmistus.

Aga kuidas oleks lugu kaitseliiduga näiteks oma mussolini ilmumise korral? Igatahes — seks juhuseks ta näib vaikivat — või ehk eesti tagurlus üldse on loobunud vormilisest võimunaamisest ning lepib maskeeritud parempoolse diktatuuri võimalustega?

Iga tööline, kes teeb kaasa selle mängu, talitab risti vastu rahvusvahelise proletariaadi huvidele. Kaitseliitlane-tööline on töölisklassi äraandja.

Max Adler^{*)}

Noorpõlv ja poliitika

... Lähtudes tänapäevast kui üleminekuajast ebasolidaarsetest solidaarsesse ühiskonna korraldusse, poliitika muutub sihikindlaks tegevuseks vastavalt üldiselt tunnustatud arenemistendentsile ja tähendab ei rohkem ega vähem kui rakendada teadlikult kõiges oma majanduslikus, poliitilises, moraalses ja ideelises tegevuses selle arengu teenistusse. Nii sotsialistlik poliitika ainult nime poolest on sarnane kodanliste erakondade püüdeile, mida nad nimetavad poliitiliseks. See vana poliitika mõiste pole midagi muud, kui võimuhuvide esikohale seadmine, et sääl, kus vähegi võimalik, valitseda teiste üle ja vastu. Selle poliitika ainukene mõte on „Divide et impera“, s. t. jagada tervikut, et seetõttu üksikute osade üle oleks kergem valitseda. See poliitika on tõesti põlatusvääriline ja seda püütakse siduda poliitika mõistega noorpõlve juures, et teda nii eemale hoida ka teistsugusest, sotsialistlikust, poliitikast. Viimane aga pole poliitika harilikus mõistes: see on rohkem üldsus e teeni-

*) Päättükk Viini ülikooli professori Max Adleri raamatust „Neue Menschen“. E. Laub'sche Verlagsbuchhandlung Gmbtl., Berlin W 30.

mine, on uus ühiskond arenemispäevil. Teadagi ka sotsialistlik poliitika on võitlus võimu saavutamiseks, kuid mitte selleks, et võimu kasutada valitsejate kasu huvides, vaid sellase korra kaotamiseks.

On täiesti vale teid, noorpõlve, hoida eemal poliitikast või koguni arvata, et noorpõlv peab olema mitte-poliitiline. Muidugi, kes tunneb ainult vana, hukkuva ilma poliitikat, see võib ja peabki nii mõtlema. Kuid kes näeb poliitikat väsimatus püüus tänapäeva riigi ümberkorraldamiseks uueks ühiskonnaks, see peab tunnustama, et andumine sellele poliitikale ei tähenda noorpõlvele midagi muud, kui valmisolekut oma tõsiste ideaalide teostamiseks. Idealism ei tohi enam olla ainult kontemplatiivne, tegevuseta vaatlev, mis näeb ideid nii kõrgel ja kaugel tõelikkusest, et see neist jääb täiesti puutumata. Lubage endile, noored seltsimehed ja seltsilised, seda eriti öelda ja pange tähele nii endi kui ka teiste juures, kes kõnelevad idealismist ja kultuurvaimustusest: iga idealism ja vaimustumine kultuurist on tänapäeval hädaohtlik tõelikkusetus, kui nad tuginevad teooria ja praktika vasturääkivusele, rajanevad endapettele, et pole võimalik teha aateist sirgejoonelisi järeldusi. Ent mida rohkem moderni noorpõlve loosung sõnad: tõde endas ja vastutustunne teiste ees, võivad pinda tõelikus elus, seda enam noorpõlvele selgub, et idealism peab olema poliitiline sotsialismi mõttes.

Siin tahtmatult avaneb lõhe modernis noorpõlves, kes on ainult kodanlise ühiskonna majanduslike klassivastolude vili, et see noorpõlve idealism paratamatult ühe osa tänapäeva noorusest viib teravasse vastollu selle klassi nõudmiste, elamistingimuste ja ilmavaatega, milles nad kasvanud, nimelt kodanlise klassi ja ilmavaatega. Pole ühevõrdselt teostatavad varandusega ja varanduseta klassi noorpõlve ideaalid.

Viimastele tähendab see järelejätmataid nõudmisi ja juba materiaalsest huvidest ettekirjutatud sihtjoonte selgitamist, teistele aga osašaa mist armsakssaanud vaateist ja kutsuvaist eesõiguse huvidest. Ja sää l ei aita mingisugune protest mammona jumaldamise ning kodanlise vaimuelu vastu, millest pole puudust ka kodanlises noorsooliikumises. Kuid kõik see on jäänud vaid kõlavai ks sõnadeks, sest kapitalistliku ilma elamis- ja arenemistingimusi s ei saa rookida välja ei kasupüüdu ega ka selle riiklikele ja ühiskondlikele vormele vastavat ideoloogiat. Iga idealism noorpõlves, mis ei suundu sotsialismi, peab seepärast muutuma vasturääkivusküllaseks ja jõuetuks. Olgu see ka ideid rahva arengust või inimsuskultuurist, parteitust isikukultuurist või haridusest otseko hesusele ja vastutustun-

dele, kõik need on vaid kõrvalteid, hoidumiseks endas, liiatigi veel teiste ees, tunnustamast ainukest mõtlemisviisi, mille tänapäeval sünnitanud häda ja kus igäiks püstitab endale küsimuse: Oled sa proletaarlise klassi vabastamise poolt või vastu, s. t. sinule omaste ideaalide loomulikku järeldest poolt või vastu?

Sotsiaalteaduslik arusaamine nende ideaalide teostamise tingimustest, nende lähenemise tähtsusest ja võimalusest juba olevas ühiskonnas ei jäta noorpõlve idealismile teist teed kui poolehoid proletaarlikele idealismile. Selles loomulikult peitub raske traagika sellele noorpõlvele, kes seda seisukohta ei saa ega või valida, kuid ühtlasi ka seletus ideaalide lagedusest ja elutüdimusest, ja isegi suure osa kodanlike noorpõlve sisemisest toorusest, eriti üliõpilaste juures. Ühtlasi see laseb ka seletada kodanlike kultuuri vaimutühjust, mis vaimustund ainuüksi veel tehnilistest edusammudest, kuna usuks kõrgemasse inimsuskultuuri ja ühiskonda on vaid naeruväärsed argumentid. Pole seepärast imestada, et sääli, kus silmad suletakse parema tuleviku eest, mõtlemisviis langeb pessimismi ja tegevusetuse kultusse, ja teorõmsa sotsialismi asemel oleva ühiskonna viimaseks sõnaks jääb väsinud buddism. Selles nähtuses ilmneb ka ideoloogilis-psühholoogilisest küljest majanduslik vana kodanlike ilma purustamise protsess.

Reinhold Saving

Noorsotsialistid poliitilises võitluses

Noorpõlveliikumises tänapäeval ikka rohkem tungivad esile poliitilised probleemid. Algamas on uus ajajärk. Proletaariline noorpõlv, kasvand üle noorsooliikumisest, püüab kohe otsida alal positiivseks tööks ja leiab selle poliitilises võitluses. Kogu meie elu areng: ilmasõda, revolutsioonid, rasked sise- ja välispoliitilised ning veel raskemad majanduslikud heitlused möödunud aastate keskel on mõjutanud selleks, et noorpõlv sööstub ikka enam poliitikasse. Eeltingimused selleks kujunesid pikkade aastate jooksul. Poliitiline vool noorte keskel on aga alles nüüd spontaanselt pinnale kerkinud, on nagu vabariinunud mingisuguseist salapäraseist ahelaist ja püüab endale murda teed kohiseva kevadveena.

Kuigi varem ja eriti viimastel päevadel aetakse pastorlikku juttu: „Poliitiline laul on halb laul“ nende tagurlike vanade

poolt, kes külmavärinatega mõtlevad päevadele, mil noorsugu peaks hakkama mõtlema iseseisvalt, mil noorpõlv peaks heitma pilgu „demokraatliku olemise“ poliitilisele võitlusväljale, siiski juba kodanliste mammapoegade kantsideski: Ü.E.N.Ü.-s ja koolinoorsoo keskliidus, on tunda ärkava nooruse südamelööke, rääkimata proletaarlisest noorpõlvest. On juba väga paljude noorte pilgud pöördunud poliitilistele noorsoo organisatsioonidele. Neid selles takistada oleks meeletus.

Näib aga sellegipärast kindlasti püsivat arusaamine, ka sotsialistlikes ringkonniski, et noorpõlve liikumise ülesandeks on ainult kultuurtöö. Möödunud olevat sotsialistlikud agit-teerimispäevad, asemele astumas neile ülesehitamise töö, raske ja jõudukulutav. Tänapäeva poliitika olevat vanade kogenud inimeste oma, temas ei olevat midagi, mis võiks huvitada noori, olevat neile koguni kahjulik! Tänapäeva ja tuleviku poliitiline elu arenevat rahuliku teel, küllalt jäävat aega proletariaadile oma pakitsevate jõudude tõhe rakendamiseks ka muudel aladel.

Noortel pole ega tohigi olla soovi vaielda vastu tööliklassi kultuurpüüdeile, ega eitada rahuliku kasvatustöö vajalikkust, kuigi oleme veendunud, et võitlus ja püüd sotsialismi poole on endast juba suur kultuurtöö. Ent meie peame valeks ja äärmiselt hädaohtlikuks olude hindamist ülalmainitud viisil. On ju sotsialistidel kõigis mais sellel alal küllalt kurbi kogemusi. Kunagi pole olnud nii vähe põhjust uskuda poliitilise elu rahulisse arengusse, kui praegu! Meie ei tea, milliseid jäledaid saladusi vast ei peitu keemia laboratooriumes ja sõjariistade töökodades! — Pole mingisugust kahtlust, et klassivahed on muutunud pärast ilmasõda kõikjal tuntavalt teravamaks. Kus tööliklassi jõud tugev, sääl on erakordselt suurenenud streikide arv; ka teised vahendid võitluses kapitali ja tööliklassi vahel on väga teravad: Inglismaal, Saksamaal. Kus aga tööliklass nõrk ja mannetu, sääl on ta kapitali ja riigivõimu poolt lihtsalt nurka surutud: Eesti. Hiigla kokkupõrked Inglismaal tööliste ja tööandjate ning riigivõimu vahel (üldstreik möödunud kevadel ja vast lõppenud söetöölise streik) pole ju rahu ja vaikuse tunnemärke. Sääl tundub rohkem tormi.

Ning tänapäeva ilmamajanduse areng. Kapitalism pole end veel suutnud upitada üles sellest kriiside rabast, kuhu teda paisanud ilmasõda. Massiline tööpuudus on hääks tõenduseks kapitalismi meeletikkusest.

Viimaks need kogemused, mis on omandanud proletariaat kokkupõrgetes fascismiga, igas selle avalduse vormis. Paljudes

mais kodanlus on haaranud avaliku vägivalla järele: Horthy — Ungaris, Mussolini — Itaalias, isegi Einbund, Soots ja Laretei — Eestis (väikses kaliibris) ja nende seljataga seisavad organisatsioonid. Pole andmeid, et valitsevadki klassid valmis- tuksid rahulisele arenemisjärgule.

Lähtudes sellest alles võime kujutella noorpõlve osa sotsialistlikus liikumises.

On täiesti vale ja rumal väita, nagu teeb seda meie kodan- line ajakirjandus, eesotsas riigi kulul, rahva rahadega, välja- antava „Kaitse Koduga“, et noori ei tohi kiskuda poliitikasse. Noorus olevat ilus aeg, seda ei tohtivat rikkuda väiklase ja vaenu levitava sotsialistliku poliitikaga! Kus on see „ilus noorusaeg“ proletaarlisele noorpõlvele? Veidi- digi tarvis arvestada sellega, mida pakub noortöölisele kodan- line ühiskond, ja meie ei leia midagi tõsisemat ega suuremat rõõmu noorele proletaarlasele, kui võtta osa koos va- nema põlvega võitlusest tööliklassi huvi de ning sotsialismilõppsihi eest.

Poliitika ei olevat noortele! Sotsialistlik poliitika, mis rühib uue ühiskondliku korra poole, kus alles võiksid kaduda iga- sugused klassivahed, tänapäeval aga rahu kindlustamiseks, sõdade vastu võitlemiseks, rahvusliku vaenu hävitamiseks, see on ju tõelikkuses võitlus sotsiaalse idealismi teos- tamiseks — ja see pole noorte tarvis? Palju enam võime ja peamegi sotsialistlikus poliitikas nägema ideaali, mis prole- taarlist noorsugu tõstab kõrgemale kodanlisest janditamisest rahvuslikuse, isamaa, kaitseleidu, usuga jne., mis noorsugu võib isegi vaimustada!

On aga sõge see, kes usub, nagu oleks meie kodanlusel tõi- taga, kui ta koolinoorsoo kongressil laseb võtta vastu otsuse, et koolinoorsugu ei kistaks poliitikasse, parteide mõju alla, nende vahelistesse tüldesse ja võitlustesse. See otsus on ainu- üksi vastulöögiks noorpõlvele, kes kipub ikka rohkem ja roh- kem sümpatiseerima sotsialistlikku liikumist, võitlust uue ja ideaalsema ühiskonna korra eest.

Võitlus keeb militarismi vastu, sama tondi vastu, mis meile tõi kaela ilma- ja kodusõjad, kodanluse vastu, kes „demokraat- likus riigis“ valitseb vägivallaga, relvis tagurluse surve vastu, kõigepäält aga selleks, et proletariaati kõigi jõududega valmis- tada ette otsustavaiks lahinguiks ja oleviku võitluses valmis- tuda tuleviku sotsiaalsele ja poliitilisele rünnakule.

Ja noorpõlv? Tema peab kohanduma uut ülesannete täit- miseks, mis seatud ette edasirühkivale proletariaadile, peab loobuma praalivast koolinoorsoo keskliidust, ülemaalisest

noorsoo ühendusest, kristlikkudest noortest naistest ja meestest ning töötama proletaarlistes noorpõlve organisatsioonides koos organiseeritud klassiteadliku töörahvaga pidama võitlust oma ideaalide teostamiseks. Niikaua, kui elame kapitalistlikus ühiskonnas on noorsotsialistlik liikumine poliitiline, meie võitlus poliitiline võitlus.

George Bernard Shaw

Tähtsamaid Inglismaa nüüdisaja sotsialistlike kirjanikke, kelle näidendeid on mängitud suure eduga kogu ilmas. Eestigi teatrid tunnevad hästi Shaw'd — ta „Caesar ja Kleopatra“, „Candida“, „Püha Johanna“, „Kapten Prassboundi ärkamine“ j. m., ta „Inimene ja üliinimene“ on ilmund Ants Orase hääs tõlkes.

G. B. Shaw on asetanud oma kunsti elu teenistusse, vastandiks kodanluse kunstnikkude täielisele kunsti teenimisele. Mälestas hiljuti oma 70. sünnipäeva ning sai Nobeli auhinna kirjanduse eest, mille aga määras Skandinaavia kirjanduse väljaandmiseks inglise keeles.

Karl Rumorile, kes on mures üleriiklise vabadussõja mälestussamba pärast.

Demokraatlikule riigile on rahvuslikud ebajumalate kujud sama vajalikud, kui monarhhiale riigiametnikud.

Bernard Shaw.

Sõjaväe küsimusest

Iga riigi olemasolu tähtsamaks teguriks kodanlises ilmas loeti ja loetakse praegugi veel relvastatud jõudu — sõjaväge. Kuuleme seda hallist ajast, kus iga riiklikku organisatsiooni hinnati tema sõdurite arvu järele. Sama hinnang oli maksev keskajal ja kestab praegugi. Töötatakse plaanikindlalt relvastatud jõu suurendamiseks, kasutades selleks leidusi tehnika alal.

Millega on siis põhjendatud see militaristlik vaade? Kas on inimsoo olemasolu küsimus lahendatav ainult sõjariistadega? Vastuse sellele annavad sõjastrateegid ise: iga riik pidavat end kaitsma ja tarbekorral ette võtma ka väljaspoole riigipiire ulatavaid aktsioone.

Viimast teed võivad kasutada ainult suurriigid. Väikeriigid on paratamatult seotud enda riigi piirega. Neist suurriikide eeskujul ülemannes jäävad nad tahes-tahtmatult õhku rippuma. Siiski hoiavad need riigikesed endil suuri sõjavägesid, rahvaarvuga võrreldes, kaitseks, nagu sõjaväe juhtivad mehed tunnistavad, ja kulutavad selleks suuri summasid. Kodanlised riigivalitsejad pole võtnud õpetust ei ajaloo ega praegu kõikide silme all arenevaist sündmusist. Kodanlus ei saa kuidagi läbi pussita ja püssita. Talitatakse nagu aastasadu tagasi, kus rahvad olid tsiviliseerimata, barbaarsed, kus nende vahekordi reguleerijaks oli ainult üksteise hävitamine sõdades. Siis oli mõõduandev ainult toores jõud, mis aga seletatav tolleaegse madala vaimlise tasapinnaga.

Kas võib tänapäeva inimkond veel sellaselt talitada? Kas on sõda paratamatus, millele ohverdatakse suurte rahvahulkade kultuurilised ja majanduslikud hüvängud? Kultuurinimene võib sellele vastata ainult eitavalt. Olgugi pikkamööda, kuid küllalt märgatavalt siiski, sõdasid eitav vaade hakkab läbi lööma, kultuurilmas, ka kodanlusegi keskel. Proletaariline intelligents on võitlemise sõdade vastu säädnud enda tegutsemise esmajärguliseks ülesandeks. Kogu ilma töötavad rahvakihid on kuulutanud sõja sõjale.

Sõjaasjanduslased väidavad: Mis aitab, et rahvas on tsiviliseeritud. Teised riigid ähvardavad meie iseseisvust. Peame relvastuma. Kes sõjaväe vastu, see olevat isamaa vaenlane.

Peetakse teravalt silmas igat naaberriigi liigutust. Spioneeritakse. Kulutatakse selleks hiiglasumme. Ei tahetagi nagu

mõelda, kas rahva majanduslik kandejõud seda ka lubab. Rahvahulkade rahustamiseks maalitakse pilte, nagu istuksime tulepurskava mäe otsas. Loomulik lõpp sellele, et püssid lähevad lahti iseenesest. Tagajärjed? Neid näeme iga päev omi silmadega.

Eeskujulik riik, kellest õpetust peaksid võtma väikeriigid eriti, on T a a n i. Sääli on otsustatud sõjavägi täiesti likvideerida. Sisemise korra kaitseks jääb rahvamiilitš. Suured rahasummad, mis varem kulutati sõjaväe ülalpidamiseks, tarvitatakse nüüd loovaks tööks, rahvale avanevad võimalused paremini elada ja see on parim vahend riikliku iseseisvuse kindlustamiseks.

Kodanlus, väheste eranditega ei taha aga sellest aru saada. Näilikult kõneldakse rahust, sõjariistade mahapanekust, varju taga aga kõlistatakse kannuseid. Kui rahvusvaheline töölisklass juba nüüd kõigi abinõudega võitleb sõdade vastu, siis kindlas teadmises, et see võitlus on ajutine abinõu, täieliku ja kestva rahu teostamine on võimalik vaid sotsialistlikus ühiskonnas.

Rs.

Skoutlusest

Eestis on skoudid tuntud kirju vormi ja sõjaväelise ülesastumise poolest. Paljudki tööliste pojad on teadmatuses ja teiste õhutusel astunud skouteks. Nende kasvatajaiks on tihti sõjaväelased. Organisatsioon tegutseb sõjaväelises vaimus: vorm on sellane, siis kõik need päälikud, rühmad, staabid, malevad.

Sidet skoutluse ja sõjaväe vahel on kerge seletada, kui heidame pilgu skoutluse tekkimisloosse. Selle liikumise asutajaks oli inglise kindral Baden-Powell, siis kui Inglismaa Lõuna-Aafrikas pidas sõda buuridega. Jäledam sõda, mille põhjuseks oli Inglismaal valitseva kildkonna kullaahnus. Tolles sõjas kasutas ülalnimetatud kindral poisikesi kirjakanjatena ja luureteenistuses, kelledest hiljem arenesid skoutide organisatsioonid.

Tekkispõhjuseks inetu sõda, tegutsevad skoutide organisatsioonid ka nüüd militaristlikus vaimus. Mitme skoutide organisatsiooni põhikiri näeb ette, et skoutide kehaline kasvatus peab sündima samadel alustel, mis maksivad kaitseliidus või sõjaväes. Praktiliselt tegutsevad skoutide organisatsioonid koos kaitseliiduga (Nõmme kaitseliidu manöövrivõimkonnad).

Väikesed lapsed aetakse ritta ja „vana hundi“ Hüner-soni komando järele sammutakse ikka lähemale sellele kaas-

inimest igal parajal juhusel koorivale põllumeestekogude vaimule. On ju arusaadav, meie kodanline pankrotivaim kipub järeltegenisele ahvatlema ka noori, on vajalik nende tähelepanu juhtimine mujale, ja seda saavutatakse skoutlusega, kaitseliiduga, eelsõjaväelise kasvatusega koolides. Püss kätte, kirjud hilbud selga, poisid-plikad ritta, trumm ette — tõesti paremat meelelahutust ja ajaviided pole võimalik pakkuda noorukestele iseseisva mõtlemisvõimeta lastele. Meie kodanluse rasvased peopesad kisendavad vere järele, kui tal vahest tulevikus pole lootust sõda naabririiikidega juba Eesti riigi väiksuse tõttu, siis kasvatatakse poisikesi vähemasti töörahva taltsutamiseks, et juba tibatillukesed hundipojad võiksid värida oma nime. Nagu tähendatud eelpool skoutide organisatsioon algusest päale on olnud vägivalda teenistuses. Ei ole raske oletada, et siin buuride aset peab täitma töörahvas, kelle taltsutamiseks on loodud nii täiskasvanute kui mudilaste vabatahtlik sandarmivägi.

Iga tõsise proletaarlaste kohus on hoida oma lapsi neist eemal. Küllalt juba töörahvalapsi, kes on müünud oma vanemate read läätseleeme eest ja saanud mitte üksi kodanluse toapoisteks vaid ka pussimeheks — on kuritegu tööliklassi vastu, kui tööliised ei kasvata oma lastest uusi võitlejaid proletariaadi ridadesse vaid saadavad need võitlema eneste vastu!

Pierre Hamp

Kunst ja töö

Kui palju inimesi kogu maailma kestes on osand näha, et töö on ilusaim, mis on maailmas? Kunst on seisatand sajangute kaupa naise, sõduri, tähe ees. Kas ta on seisatand tööliise ees? Kas värinata ääsi ees töötavad inimesed väljendavad vähem kangelaslikku kui lahing? Ohverdavate põlvitajate pildid on näidand meile, mis on usk. Kus on pilt, mis jutustaks meile, kuidas oma ametit armastav inimene hingestus vaimustatult oma töö juures?

Tööline aitab kaasa oma kätega iga päev maailma pääsmiseks. Kunst saab uue elu tänu tööle. Armastuse ja palvetamise pilt enam ei vaimusta kunstnikku. Kuid kes on teind kummarduse objektiks töö vaevase iluduse? Siin on ained, kust leiame uuestisünni. Kaevandusahi avab oma suu, kust tungib leegi hulmine otse hirmutute inimeste näkku; sulatisahi pilnub taeva poole sädemete vihke, mis haaravad lindusid. Kesk valgeid auru-sambaid tekib linapleekijanna kuju: ülestõusvad aurud ümbritsevad ta kahvatut nägu kui hiilgusega.

Inimesed, kes ei taha näha sotsialismis kõrgeimat filosoofiat, õiglusemõtte filosoofiat, säades talle vastu eraomanduse austust, kinnitavad võludutsevalt:

— Sotsialism viib maailma inetusse. Ta toob hukkamise kunstile.

Peab paluma neid mitte toppida end võõraste asja. Mis on nende kunst? Kolmesajaleheküljelised romaanid, millest saame teada ainult, kas vicomtess lõbutseb markii või paruniga või nende mõlemiga; näidendid, kus mehelolev daam nelja vaatuse kestes näitab ööbimist väljaspool oma kodu.

See ilm on kaotand juba kogu leidlikkuse. Ons vaja palju mõelda nüüdisaegsest kunstist, et leida: temalegi revolutsioon oleks tervendav? Ta kurnatud hing nagu rauk otsib pornograafilisi lõbusid. Tervitame aga tervendavat lööki, mis lõpetab selle kõdunemise. Surgu, mis väärub surma. On vaja, et ilm sünnib uuesti.

Põlluharijate rahvasugude luuletajad suudlesid maad; sõdur-rahvaste luuletajad õilistasid tapmist. Aga meie tööstusepoeegi luuletajad sulguvad nelja seina vahele, andudes erootilistele lõbudele.

Töötõingimused viivad katkestamatule võitlusele tootmise ja puhkuse vahel. Kui paljudele inimestele lühikene tööpäev jätab aega mõtiskeludeks? Ja milline kunst võib tekkida sellelt pinnalt. Rahvahulk, mis tegelikult juhib kõike, kannatab paberimäärijaid, kelle kogu elu möödub lukutatud ja raamatukappidega täidetud kabineti ning daamide lillekorvidega ilustatud salongi vahel. Kuid müürsepp, kes hukkus, ehitades maja, kus need mehed tarvitavad tinti, lõi ise sellase draama, mida need ei kirjuta kunagi.

Kui palju suurust on ametilises enesetundes! Keegi veel pole pannud meid tundma selle ilu võimu! Sest need, kes loovad seda, on määratud vaikimisele.

Lakates reprodutseerimast pummeldavate inimeste shestikuleerimist ja väljamõtlemast rantjeede psühholoogiat, kunst omandab jälle nende aegade võimu, kui ta oli pühendatud töö kiltmiseks. Vabriku draama on samal kõrgusel kui Illas.

Inimesed, kes praegu hoiavad oma käes tõelisust, kes satuvad langetava kivi alla ja saavad masinate ohvriks, need on luuletajad kinniste suudega. Nende tundmatusse kannatusse on suletud traagiline harmoonia.

Nende töö on valguse eelkäija; nad lähevad tööle sel pörutaval tunnil kui algab päev. Nende sammud kõlavad vabrikus veel seisvate hoorihmade juures. Harilikul liigutusel masinist katsub mutreid, mis on kruvitud pingule. Aeg käes! Pikkamisi hele õli valgub sätendavale terasele. Hooratas hakkab liikuma ja ikka rutemini hakkab vehklema oma kodarate hiiglakätega, otsekuul tahtes haarata mingit saavutamatu ideaali. Tööpingid lähevad tegevusse. Vabriku kõra selgel hommikul on sarnane mustilvalise putuka sumisemisele. Kes saab teada selle inimkonna kaotatud paradüüsimisest? Kuid vaadake kuidas töötab hää vahetus.

Kuus töölist kinnitab suurt raudtala. Nende all on sügavik, kus lendavad hoorihmad. Tosin käsi alistub hingele — tootmise hingele. Tööline

kes jääb haigutama, langeb, tõmmates oma järele teisi. Hädaohu vastu nad on relvastatud ühe tundega: nende otsustavad liigutused, kokkukõlastatud üksteisega, sulavad üheks rütmiks. Midagi ei ole nii ilusat kui kaunis töö. Kui need inimesed langevad, nad kunagi ei saa teada, et nende langemine heidab sajangute kaugusse kurdi laulu, sama suure kui Homerose laulu.

Pannes vastu pääpööritusele või seistes nõidlikkude tulede ees need võimsad tööllised valavad higi; leek lakub väledate keeltega nende kurnatud keha — kõik need inimesed kannavad endas maailma kannatust. Nende tuhandeaastane usk, mis veel ootab oma messiast, on Õiglus. Nende unelmad on täis lootusi sellesse, nende kired on suunatud selleks, et kiirendada selle valitsuse saabumist. Tema pärast nad lähevad meelstasti surma. Kas see ei ole kõige valmistavam teema kunstile?

Kroonika

Esimene ülemaaline noorsotsialistide päev ja konverents.

Noorsotsialistide organiseerimistöö on kestnud vaevalt aasta. See oli 1925. a. detsembri lõpul, kui Tallinna ja Tartu noorsotsialistlikkude organisatsioonide esitajate poolt moodustati Eesti Sotsialistliku Tööliste Partei Noorte organisatsioonide keskbüroo, kellele ülesandeks tehti õhutada noorsotsialistlikkude organisatsiooni asutamist ja teha ettevalmistustöid kindlakujulise ülemaalse noorsotsialistide organisatsiooni loomiseks ning kutsuda kokku esimene ülemaaline noorsotsialistide konverents.

Keskbüroo poolt kutsutigi noorsotsialistide päev ja konverents kokku 31. oktoobriks s. a. Tallinna, mis puudulikkudele eeltöödele vaatamata andis ootamatult häid tagajärgi. Konverentsist ja päevast võttis osa 20 organisatsiooni poolt 30 hääleõiguslikku saadikut. Päeva kavas oli hulk referaate: noorsotsialistid ühiskondlises võitluses, noorsotsialistliku liikumise ülesannetest, programmist ja taktikast ning organiseerimisküsimustest. Lähem kirjeldus päevast ja konverentsist ilmus „Ühenduses“ 3. nov. s. a.

„Noore Proletaarlase“ vassinguid.

26. novembril ilmunud Eestimaa Kommunistliku Noorsoo Ühingu põrandaalune häälekandja oma esimesel leheküljel artiklis „Meie võitlustee“, mille päämõtteid peab tunnustama, ütleb: „Tööraha noorsoo ärksamate tegelaste vangistamised, tagakiusamised ja l. dets. kaotus on nõrgestanud meie võitlusridu. Vana kaader on peaaegu tervelt kas vangis, maalt lahkuma sunnitud ehk maha tapetud. Noortel seltsimeestel puudub tööoskus, puudub praktika ja võitluskogemused“ (Harvendus meilt).

Seda tõestab eriti kolmas lehekülj, kus on noorsotsialistide konverentsi „kirjeldus“. „Nende ridade kirjutaja olnud ka konverentsil (mis küll väga kahtlane; tundub, et pole loetud isegi kirjeldust „Ühendusest“, vaid paari pistet „Päevalehest“), aga ei olevat saand midagi aru: „Konverentsi kõnepukis käis terve rida sihvitud ja lihvitud noorhärased, kes kõik rääkisid väga peent harrasraha keelt, et võttis noorproletaarlase kõrvad, nagu vanasõna ütleb: sõnnikuvett jooksmas.“ Ja edasi: „Siin ei räägitud tööllisnoorsoo viletsatest näljapalkadest, pikast tööpäevast, võimatutest töötingimistest, kurnamisest, poliitilisest survest ja tagakiusamisest.“

Siis selle „noorproletaarlase“ arvates ainuke klassivõitlus on nutmine ja vingumine, aga mitte tööliklassi resp. töölisnoorte organiseerimine ja klassiteadvuse kasvatamine. Tahab olla kommunist, aga kõneleb kui kristlik „sotsialist“!

Noorsotsialistid on ägedaimad poliitilise terrori ja viletsate töötingimuste vastased — kuid kas mõnekümne häälega vastuvõetud protest oleks lõpetanud selle? Mitte ilusais sõnus kokkuseatud protestresolutsioonid ei lõpeta ka poliitilist terrori, vaid kindlasti organiseerunud tööliklassi tahe.

Kuid ainuüksi sõimusõnadega varustund mehele oleks ikkagi siin raske õpetada klassivõitluse aabitsat.

Uued noorsotsialistlikud organisatsioonid.

Möödunud kuu viimastel päevadel asutati uued noorsotsialistlikud ühingud (E. S. T. P. ühingute sektsioonid) Valgas ja Vana-Karistes.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu vastuvõtmine

Sotsialistlikku Noorsoo-internatsionaali tuleb harutusele internatsionaali täidesaatva-komitee istungil 1927. a. jaanuaris.

Kas tilk nalja või puhas totrus?

Virumaa rahvaülikooli õpilased saanud riigivanemale järgmise telegrammi:

„Virumaa rahvaülikooli õpilased, esimene lend ja õpetajad tervitavad riigivanemat oma esimesel aastapäeval, töötades alati korralikult täita kodanikukohuseid ja viimase veretilgani võidelda vaenlase raudsete vägede vastu purustades neid põrmuksa“ (!!!)

Kirjandus

„Jungsozialistische Blätter“. Saksa noorsotsialistlik ajakiri. Ilmub Berliinis kord kuus 32-leheküljelisena.

Tellimisaadress: E. Laub'sche Verlags-Buchhandlung G. m. b. H. Berlin W 30, Gleditschstrasse 6.

Tellimishind: Aasta pääle 4,80 saksa marka, saatekulud 0,60 RM. Kokku umbes 480.— eesti marka.

Esimises numbris käesoleval aastal kirjutused imperialismist, teises naisküsümusest, kolmandas Nõukogude Venemaast, kuuendas sotsialismi seisukorrast Inglismaal. Viimases nr-is muuseas kirjutused: „Friedrich Adler und die Revolution“, „Maschine und Klassenideologie“, „Der Kampf um das Arbeitstempo“ j. t.

Sisult väga tüse ajakiri. Soovitame tellida mitte ainult noorsotsialistidele, kes valdavad saksa keelt, vaid ka vanemaile parteitegelasile, kui neid huvitavad sellased küsimused. Noorsotsialistlikkude organisatsioonide liikmed võivad tellida ültähendatud ajakirja ka „Rünnaku“ toimetuse kaudu.

„Arbeiter-Jugend“. Saksa töölisnoorsoo liidu ajakiri. Ilmub kord kuus. Tellimisaadress: Arbeiterjugend-Verlag, Berlin SW 68 — Lindenstrasse 3. Tellimishind: aastas umbes 350 eesti marka.

Soovitame lugeda noorematele.

Ühe kodanlusest päritoleva keskkooliõpilase kirjatööst

(võiks olla ka töölisnoorsoo lipukirjas)

„Iga haritud inimese kohus on võidelda alkoholismi, suguhaiguste ja praeguse kiriku vastu“.

„Rünnak“ 1927. aastal ilmub iga kuu 15-dal päeval, pääle kahe suvekuu.

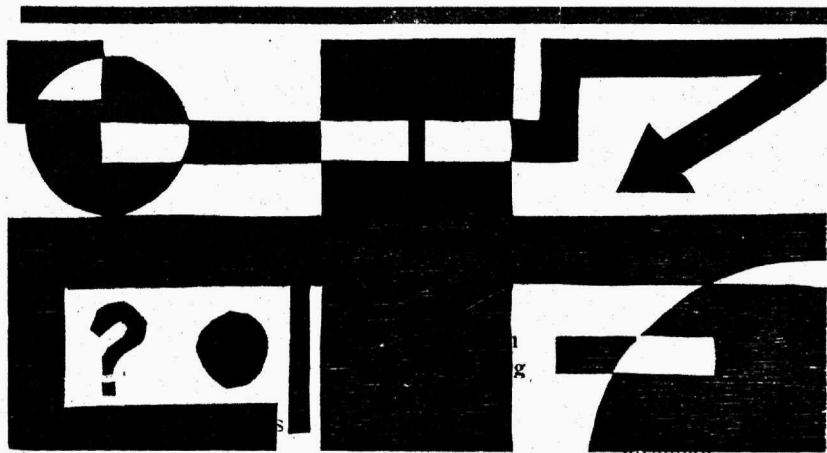
Tellimishind 10 marka number, terve aastakäik 100 marka.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja „Rünnaku“ ning „Ühenduse“ tellimiste vastuvõtjad.

Hinnata saab igaüks ajakirja „Rünnaku“, kes saadab talitusele kümme tellimist.

Noorsotsialistid, toetage oma ajakirja kaastööga ja tellimiste vastuvõtmi-sega. Kui leiate puudusi ajakirjas, siis saatke kohe oma märkused ja soo- viavaldused toimetusele, kes võtab need arvesse.

Noortöölised, oma ajakirja ümber!

„Töö ja Tervis“

Sotsiaalpoliitiline kuukiri. -- Eesti Haigekassade Liidu häälekandja.

Tellimiste vastuvõtmine 1927. a. pääle on avatud.

Tellimishind:

12 kuud (12 numbrit)	—	120 mk.
6 " (6 ")	—	60 "
3 " (3 ")	—	30 "

Üksiknumber 10 marka.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja haigekassad. Talituse aadress: Tallinn, Tatari t. 15, „Töö ja Tervis“.

Saadaval ka 1925. a. aastakäik (174 lhk.) broshüü- ritult 60 mk., köites 80 mk. ühes saatekuludega.

Vastutav toimetaja: Reinhold Saving. Väljaandja Alfred Offenbach.
Toimetus ja talitus: Tallinna, S. Brokusmägi 4, postkast 367.
Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.